

expression irony, emotional-expressive description, realistic image of features of residence and speech of the represented personages. In works of writer a far is present slangisms, designating an alcohol, drugs, money, and also nominations of person, a positive or negative estimation is stopped up in which. Young people always sharply react on the topical problems of society. Majority of slangism is had the Russian, English, and also Ukrainian origin, that testifies to development of the Ukrainian slang.

Key words: slang, slangism, sociolect, thematic group, individual style.

УДК [811.161.2+811.12]’ 366.543

Олександра Гандзюк

СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОДОВОГО ВІДМІНКА В УКРАЇНСЬКІЙ ТА ІТАЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті йдеться про семантико-стилістичні особливості родового відмінка в українській та італійській мові. Показано, що для італійської мови відсутня система відмінків, а значення родового відмінка відтворюється в цій мові за допомогою прийменника *di*. Проаналізовані типові вияви семантики родового відмінка у структурі цих мов.

Ключові слова: семантика, стилістика, родовий відмінок, прийменник, українська мова, італійська мова.

Постановка наукової проблеми. Родовий відмінок в українській мові наділений широким атрибутивним спектром. Це пояснюється тим, що в синтаксичній структурі української мови саме цей відмінок виступає таким, що трансформує речення у словосполучення [2, с. 61]. Це, в свою чергу уможлиблює його використання в основному значенні – стосунку множинності (цілісності) до частини (окремого предмета). Тут також наявна вказівка на зміст: те, що належить предметові, походить з нього, формується з нього, знаходиться з ним у кількісних й означальних стосунках, становить його частину. Із стилістичного боку форми родового відмінка сприяють художньо-образній конкретизації, а з нею і стилістичному ефекту в белетристичних стилях [8, с. 53].

В італійській мові система відмінків не представлена. Але утворити семантичні аналоги цих відмінків вдається за допомогою відповідних прийменників при поєднанні їх з іменниками.

Родовий відмінок в українській мові є предметом наукових зацікавлень таких науковців, як І. Р. Вихованець, М. Я. Плющ та інших

дослідників. Стосовно італійської мови у плані аналізу сполуки іменників з відповідним прийменником це явище аналізували такі мовознавці, як Т. Б. Алісова, Т. З., Черданцева, І. В. Єрмакова, С. Дель Гаудіо та інші мовознавці. Але на сучасному етапі немає ґрунтовного аналізу цієї проблеми. Крім того, не була об'єктом ґрунтовного дослідження стилістична специфіка родового відмінка. Тому тема нашого дослідження є актуальною.

Метою дослідження є аналіз семантико-стилістичних особливостей родового відмінка в українській та італійській мові. Мета передбачає розв'язання таких завдань: 1) виявити семантичну специфіку родового відмінка в українській мові; 2) дослідити роль прийменника ді для створення аналога родового відмінка в італійській мові, у якій система відмінків відсутня, і в якій у створенні аналогів відмінків важливу роль відіграють прийменники; 3) розглянути особливості стилістичної специфіки родового відмінка.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів.

Значення родового відмінка виступає у таких досить поширених варіантах, як складовий елемент:

рослини: *Посеред хлібів біліла розвалена залізнична будка, навколо неї стирчали обчухрані снарядами **стовбури дерев*** (О. Гончар);

одягу: *Загорнула (Надія) його (Павлуся) в **поли своєї шубки** і внесла в підвал* (Л. Письменна);

меблів: *Павлик лежить, задержавши ноги на **спинку ліжка**, дивиться кудись крізь стелю і щось думає* (П. Колесник);

будівлі: *Нарешті, опинившись біля **ганку канцелярії**, (мужик) довго стояв перед ним і, озирнувшись, зняв шапку* (Б. Левін);

містовпорядкування: *Вони почимчикували порожніми і гарячими **вулицями** знесилено посулого міста* (Ю. Смолич);

ландшафту: *Через виноградники і плантації машина вернула до парку, обігнула ріг муру й виїхала з **другого боку озера*** (Ю. Смолич).

Цьому відмінкові також властиве значення:

заходів: *Тут інколи відбувалися **засідання кафедри, наради аспірантури, збори практикантів**, вузькі доповіді професора або його найближчих помічників про незвичайні операції, видатні експерименти тощо* (Ю. Смолич);

речовини: *Спускаючись по схилу в яр, зустрів дівчат, що несли **відро води**, збив на потилицю картуз; смолисті кучері вивалилися на високий лоб* (Григорій Тютюнник);

роздільної кількості: *Біля кожної ложки був товстий окраєць чорного хліба* (П. Загребельний);

угруповання: *Біля інституту вже шикувалися барвисті колони хлопців та дівчат, невеликою групою стояли викладачі, які теж ішли на суботник* (А. Дімаров);

організацій: *Яків Драгоманов вступив до проти урядового товариства об'єднаних слов'ян і був активним діячем революційного декабристського руху* (А. Костенко);

звань: *Старшина мінометної роти Вася Багіров, енергійний, тугий здоров'як з монгольськими вузькими очима, зачувши кінське іржання, просто несамовитів, з похмурих завзяттям кидався сюди й туди, розпалений рішучістю, сповнений якихось загадкових намірів* (О. Гончар);

командних пунктів: *У новому вбранні прапориця Іван Петрович поспішав у штаб полку* (І. Пільгук);

звуків: *Почувся страшний плескіт води і несамовитий людський крик* (Григорій Тютюнник);

Цей відмінок характеризується й значними посесивними відтінками. Серед яких можна назвати такі види посесивності, як:

1) **особисту належність, не закріплену або закріплену юридично:** *Біля двору Прокопихи зупинилися* (Григорій Тютюнник) – *Бо ліше бути калікою, ніж ходити по землі пана* (Ю. Смолич);

2) **родинну й іншу належність:** *Один з хлопців Йонеску помчав конем за п'ять кілометрів до старшого брата, де перебувала й зараз жінка Йонеску, і привіз звідти потрібне вбрання* (Ю. Смолич);

3) **належність-порівняння:** *Його автоматичні, завчені рухи нагадували Сахно рухи заводної ляльки, відштовхувала потворна, гидка зовнішність* (Ю. Смолич);

4) **належність твору певному авторові:** *Та ось одного разу Іван прочитав вірші Ломоносова «Про користь шкла» і попросив відверто байдужого Томару коротенько переказати їхній зміст* (Б. Левін);

5) **належність як складову частину внутрішнього світу:** – *Яка прекрасна країна!* – *скрикнула Сахно, проймаючись шанобою до господаря цієї землі і відчуваючи, як загоряється її душа землероба і агронома* (Ю. Смолич).

Кожен відмінок української мови, зокрема й родовий, має рівні стилістичні спроможності з іншими відмінками. Немає астилістичних (нестилістичних відмінків). Водночас на їх основі витворились в мові

різні семантико-стилістичні варіанти висловлення – залежно від інтонавання мовленнєвого, логічного наголосу, від наявності або відсутності при тому самому іменнику прийменника тощо [5, с. 192].

Для розмовного стилю української мови характерне особове заперечення, за якого об'єкт завжди виражається формою родового відмінка: *Не було просвітленої години через роботу; Немає ради з хлопцем* [9, с. 122].

За Л. І. Мацько [8, с. 53], стилі науково-технічної і суспільно-політичної літератури мають ще вищу частотність форм родового відмінка, напр.: Рівняння еліптичного типу найчастіше трапляються при вивченні стаціонарних процесів різної фізичної природи коливань (О. Бугаєнко); Усе це призводить до відмирання озер (В. Медина).

В італійській мові цілий ряд значень родового відмінка передає використання словоформ з прийменником **di**. З його допомогою можна відтворити багато значеннєвих зв'язків між словами.

Прийменник **di** означає зв'язок між двома частинами словосполучення. Це найпоширеніший прийменник в італійській мові. Як правило, формальним еквівалентом (в багатьох флективних мовах, і в українській також) цього прийменника є родовий відмінок [4, с. 92].

В італійській мові за допомогою цього прийменника можна показати стосунок до предмета. Цей стосунок пов'язаний з поняттям частковості, належності (утворює словосполучення, які еквівалентні українському родовому відмінку: **la tavola di legno, orologio d'oro, un nocciolo di ciliegia, una voce di donna** [1, с. 56].

За допомогою цього прийменника утворюються конструкції-еквіваленти українського родового відмінка із значенням ознаки, якості, специфіки:

il fiori di giardino – квіти саду (квітник – в італійській);

un soldato di fanteria – солдат піхоти (піхотинець).

Словосполучення з цим префіксом формують типове для родового відмінка української мови значення ваги: **un chilo di pane** (кілограм хліба); угрупування **un gruppo di studenti** – група студентів.

Цікаво, що так званий італійський «complemento di denominazione», що вказує на найменування, назви місць тощо, і який потребує вживання прийменника **di**, наприклад, **la citta di Napoli** (denominazione /найменування), в українській мові має номінативну конструкцію: місто Неаполь [4, с. 93].

Зокрема, однією з найважливіших його функцій є можливість бути засобом показу відношень належності, наприклад, **належність певних дій суб'єктові**: **l'inventore di Gulliver** – пригоди Гулвера: *Allora colui che m'aveva offerto una sigaretta all'uscire dal naufragio, colui che m'aveva introdo in quel ritiro arcano, colui che si chiamava Gionata come l'inventore di Gulliver e il figlio di Saul* [6, с.80];

належність внутрішнього стану суб'єктові: **il martirio di Cristo** – муки Христові: *I quadretti rappresentavano in qualche modo il martirio di Cristo sul Calvario* [6, с. 90].

родинна належність: **il fratello di Bruno** – брат Бруно: *Il fratello di Bruno di nove anni e un bambino alto e forte*;

авторська належність: **la musica di Verdi** – музика Верді: *Mi piace molto la musica di Verdi*.

У цьому значенні прийменник *di* часто артиклюється, відповідно його вигляд змінюється: **Il fratello della mamma** (брат матері) *di nome Aldo ha trent'anni – della mamma =di+la mamma*; **Il nipote del padre** (племінник батька) *ha vent'anni – del padre= di+el padre* [7, с.53].

Поєднуючись з іменниками, цей прийменник може означати матеріал, з якого зроблено предмет. І в таких випадках іменник використовують без узвичаєного для нього артикля:

occhi di legno – очі з дерева: *Gepetto, vedendosi guargare da quei due occhi di legno, se n'ebbe quasi per male, e disse con accento risentito* [1, с. 128].

Конструкції з цим прийменником вказують також на **місцерозташування**: **all'Universita di Bonn** – університет Бонна: *Dopo aver compiuto gli studi letterari all'Università di Bonn (1891) si stabilì di Roma* [6, с. 5];

на навчальну дисципліну: **ripetizioni di matematica** – заняття з математики з репетитором: *Qualche frattura di gamba dell'uno o dell'altro figlio skiante, o qualche migliaio di lirette per le ripetizioni di matematica, non lo avevano eccessivamente in quitato* [6, с. 216];

напрямок: **vento di libeccio** – вітер з південного заходу: *All'ottavono era domenika, un forte vento di libeccio si mise a soffiare dal mare, che si fece dietro di vele e scuro* [6, с.192];

вигляд: **una nuvola di fumo** – хмара диму: *Nella parete di fondo si vedeva un caminetto col fuoco acceso; ma il fuoco era dipinto, e accanto a fuoco c'era dipinta una pentola che bolliva allegramente e mandava fuori una nuvola di fumo, che pareva fumo daverro* [1, с.127];

містовпорядкування: via Duchi di Castro – вулиця герцога Кастро: Qualche ora dopo a ponte Milvio nella casa di un operario in via Duchi di Castro avrei presieduto una riunione di capinuclei [6, с. 130];

На значенні частковості, вираженої за допомогою прийменника **di** (**un pezzo di pane** – шматок хліба), наголошують Т. Б. Алісова, Т. З. Черданцева, Т. Б. Жуковська [3, с. 36].

В італійській мові конструкції з цим прийменником переважають в художньому стилі.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Родовий відмінок в українській мові є дуже продуктивний в плані семантики. Він має набагато більше значень, ніж інші відмінки. Цей відмінок характеризується такою стилістичною специфікою, як поширене використання в художній белетристиці, науковому та розмовному стилях.

Подібне поширення в італійській мові має вживання прийменника **di**. Цей прийменник, поєднуючись з іменником, створює значеннєвий аналог словоформи родового відмінка.

Хоча в італійській мові через відсутність іменникових флексій відсутня й система відмінків, проте формувати їх значення допомагають прийменники. Тому це дослідження варто продовжувати, проектуючи його на порівняння семантики інших відмінків української та італійської мови.

Джерела та література

1. Алісова Т. Б., Черданцева Т. З. Итальянский язык / Алісова Т. Б., Черданцева Т. З. – М. : Изд-во Моск. унт-та, 1962. – 207 с.
2. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-синтаксичному аспекті / І. Р. Вихованець. – К. : Наукова думка, 1988. – 256 с.
3. Граматика української мови в таблицях і схемах /автор Т.Б. Жуковська. – Тернопіль: ТАНГ, 2001. – 61 с.
4. Дель Гаудіо С. Аналітичні та синтетичні способи вираження граматичних відношень в італійській та українській мова: прийменники і відмінювання /С. Дель Гаудіо // Studia Linguistica: зб. наук. праць. – К. : КНУ, 2011. – Вип. 5(1). – С. 90–99.
5. Дудик П. С. Стилістика української мови : навчальний посібник / П. С. Дудик. – К. : Видавничий дім «Академія», 2005. – 368 с.
6. Итальянская новелла XX века: сб / Сост. Г. П. Киселев (на итальянском языке). – М. : Радуга. – 1988. – 336 с.
7. Ермакова И. В. Итальянский язык за 100 часов: Пособие для самообразования / И. В. Ермакова. – М. : Высш. шк., 1990. – 272 с.
8. Мацько Л. І. та ін. Стилістика української мови: Підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; за ред. Л. І. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 462 с.

9. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: Підручник. 2-ге видання, доповнене / М. Я. Плющ. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 328 с.

Гандзюк Александра. Семантико-стилистические особенности родительного падежа в украинском и итальянском языках. В статье говорится о семантических особенностях родительного падежа в украинском и итальянском языках. Названы имена ученых, занимающихся этой проблемой в украинском и итальянском языках. Речь идет также о том, что в итальянском языке отсутствует система падежей, и поэтому значение родительного падежа, как и всех других падежей, реализуется в этом языке при помощи многофункционального предлога *di*. Рассмотрены примеры употребления родительного падежа со значением «часть целого». Говорится о функционировании этого падежа со значением принадлежности. Проводится сравнение между семантикой отдельных словосочетаний и падежом, который в них представлен. Проанализированы типичные презентанты семантики родительного падежа в структуре этих языков. Рассмотрены некоторые стилистические особенности употребления родительного падежа.

Ключевые слова: семантика, стилистика, родительный падеж, предлог, украинский язык, итальянский язык.

Handzyuk Olexandra. Semantic and stylistic specificity of the genitive case in Ukrainian and Italian. The article deals with the semantic and stylistics specificity of the genitive case in Ukrainian language and Italian one. The names of scientists involved in this problem are given in this article. System of cases for the Italian language is not typical. That is why the semantics of genitive is implemented using with multifunctional preposition *di*. Examples of the genitive case with the semantics «part from whole» are given. It is defined that this case has a possessive semantics too. This semantics are realized in the some meanings. Possessive semantics of genitive case are considered. Comparison of the semantics of certain phrases and genitive case are made. Typical using of semantics of genitive case are analyzed. Some stylistic specificity of using of genitive case are explained.

Key words: semantics stylistics genitive case preposition Italian and Ukrainian

УДК 811.161.2'37+821.161.2.08

Лариса Голоюх

ЕКСПЛІКАЦІЯ МОВИ – СЛОВА В ТЕКСТОВИХ СТРУКТУРАХ ОПОВІДІ Й РОЗДУМУ П. ЗАГРЕБЕЛЬНОГО

У статті висвітлено механізми формування авторської модальності в текстових структурах оповіді та роздуму через лінгвостилістичний аналіз поняття *мова* –